Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asia: O 49/2017 vp Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen
Viite: Ympäristövaliokunta perjantai 20.10.2017 klo 09:30 / O 49/2017 vp / Asiantuntijapyyntö

Asiantuntijalausunto

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää hyvänä, että valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (vat) ovat muuttumassa aikaisempaa yleispiirteisempään suuntaan. Yleispiirteiset valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet korostavat maakuntakaavoituksen roolia ja antavat maakuntien suunnitteluun hyvät mahdollisuudet yhteen sovittaa vatteja erilaisiin olosuhteisiin ja maakunnallisiin erityispiirteisiin.

Etelä-Savon maakuntaliitto haluaa suunnata katseen jo vattien toimivuuteen, vaikuttavuuteen ja niiden toteuttamisen edistämiseen. Siihen tulisi panostaa etenkin valtakunnan ja maakunnan tasolla

Yleispiirteisiin vatteihin liittyy myös omat haasteensa, jotka korostuvat nykyisessä murroksessa. Pääkaupunkiseudun ja muun Suomen ”pelaaminen aivan eri sarjassa” ja sen seurauksena kokonaisuuden hallinta, koko rakennetun ympäristön tila, kestävä käyttö ja uusiutuminen, elinkaariajattelu, resurssitehokkuus ja hiilipäästökuorman hallinta sekä liikenteen päästötavoitteet ovat käytännön esimerkkejä isoista valtakunnan tason alueidenkäyttökysymyksistä, joiden hallintaan tarvitaan kipeästi kestäviä ratkaisuja ja hyviä esimerkkejä. Tältä osin vattien yleispiirteiset kirjaukset eivät vielä merkittävästi edistä tai edes auta kunnolla tunnistamaan em. haasteita.

Yksi vattien toimivuuden, vaikuttavuuden ja toteuttamisen edistämisen heikkous on tähän saakka ollut vattien toteuttamisen edistämisen ja soveltamisen epäyhtenäisyys juuri valtakunnan tasolla eri ministeriöissä. Mikäli vatit eivät jalkaudu riittävän yhtenäisesti valtakunnan tasolla, kokonaisuudenhallinta jää epäselväksi maakuntatasolla ja jatkossa helposti myös kuntatasolla.

Myös uusissa maakunnissa toteuttamisen edistämiseen on turvattava riittävät resurssit. Maakunnat tarvitsevat nykyisessä murroksessa tutkittua tietoa, selvityksiä, kokeiluja ja hyviä esimerkkejä yleispiirteisten vattien soveltamiseksi valtakunnan tasolla ja maan eri osissa ja erilaisissa olosuhteissa. Siihen olisi nykyisessä murroksessa kiinnitettä erityistä huomiota.

Missään tapauksessa vattien vaikuttavuutta ja toteuttamisen edistämistä ei saisi heikentää nykyisestä, mukaan lukien maakuntakaavan toteuttamisen edistämisvelvollisuus. Muussa tapauksessa saamme helposti ja perustellusti jatkoa viime aikojen lehtikirjoittelulle: Kukaan ei vastaa kokonaisuudesta eikä kehitä kunnolla mitään. Jokainen pyrkii selittämään kehitystä parhain päin, positiivisesti ja omalla vaihtoehtoisella totuudella. Tämän kaltaisen kehityksen seurauksena vattien todellinen lisäarvo aluekehitykselle, alueidenkäytölle ja kaavojen sisältövaatimuksille jää helposti vähäiseksi ja vatit jopa tarpeettomiksi.

Aika näyttää, kuinka uudistetut vatit toimivat käytännössä. Monet isot valtakunnan tason alueidenkäyttö kysymykset olisi joka tapauksessa pystyttävä ratkaisemaan kestävästi ja varsin nopealla aikataululla. Erästä lehtiartikkelia lainaten ”Muutos ei enää koskaan ole niin hidas kuin nyt” ja nopea muutos haastaa myös vatit. Toisaalta ja ehkä onneksi vat-uudistusta voidaan pitää myös murrosvaiheen ratkaisuna. Sitä voidaan tarvittaessa tarkistaa uudelleen nopean kehityksen, aluehallinto- ja maakuntauudistuksen sekä MRL:n ja kaavajärjestelmän uudistuksen kokemusten perusteella.

Jarmo Vauhkonen
Aluesuunnittelujohtaja
Etelä-Savon maakuntaliitto

Liitteet

- Esimerkkinä vattien haasteista ovat koko rakennetun ympäristön elinkaariajattelu ja hiilipäästökuorman hallinta sekä liikenteen päästötavoitteet Etelä-Savossa –kalvot